

00
Kr

2947
Am

50
55

J. N. J.
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
NATVRA ET VSV
STERNVTATORIORVM,

Quam
Jussu & Authoritate
Illustris ac Gratosissima Facultatis Medicæ
in Alma Salana,

PRÆSIDE
RVDOLFO WILHELMO
CRAVSIO,

Heredit. in Meßingen / Phil. & Med. Doct. Pract. & Chim. P.P.
longè celeberrimo, facultatis medicæ Seniore gravissimo,
S. R. I. A. N. C. Collega primario,

Dn. Patrono, Præceptore ac Promotore suo perpetuo colendo,

PRO LICENTIA

Summos in Arte Medica honores, insignia & privilegia
DOCTORALIA, more majorum, legitimè consequendi,
Publico Puliatorum examini subicit

GOTTLIEB ALBRECHT,

Vratisl. Sil.

Ad d. Julii A. M. DC. XCV.

in Auditorio Majori,
Horis ante & pomeridianis consuetis.

IENÆ, Literis MVLLERIANIS.

DISSERTATIO IN AVGVRAE MEDICA
DE
NATURA ET VSV
SERVITATORVM,

RVDOLFO WILHELMO
GRAVSSIO,

PRO LICENTIA
GOTTLEB ALBRECHT,

I. N. J.

CAPVT I.

De Natura Sternutatoriorum.

§. I.

ARTICVLARES capitis

EVACVATIONES consensu
omnium Medicorum, aut per *errhina*,
aut *ptarmica*, aut *apoplegmatismos* fi-
unt. vid. *Rolfinc. in ord. & meth. l. 6. s. 4.*
c. 1. p. m. 605. River. institut. l. 5. part. 1.
s. 2. c. 2. p. m. 154. Sylvium in prax. l. 2.

c. 29. p. m. 172. Sennert. l. 5. institut. part. 2. s. 1. c. 15. p. m. 1035.
Neque differunt invicem *errhina* & *ptarmica*, nisi gradibus, &
quodammodo effectu. vid. *Rolfinc. l. citat. 6. s. 4. c. 2. p. 608.*
Fallop. tract. de Medic. purg. simp. c. 22. p. m. 98. Sennert. in
prax. part. 1. l. 1. c. 10. p. m. 90. Magnific. Wedel. Patronus &
Præceptor meus æternùm devenerandus, de facult. medic. l. 2. s. 2.
c. 11. p. 209. Gradibus differunt, ratione quantitatis, tam se-
cundum proportionem totius doseos, quàm secundum com-
minutionem particularum; quod enim errhina minori dosi,
id majori sternutatoria audiunt; quò magis alcoholisatæ sunt
eorum species, eò activiores atque penetrantiores evadunt.
Differunt, ratione qualitatis acredine, differunt etiam effectis,
quoad concussionem corporis, & sternutationem, hinc quoq;

A 2

Fallop.

Fallop. loc. cit. p. 97. errhina per se evacuare asserit, ptarmica
verò per accidens, quia sternutatione factâ vi quasi mucus
egeritur.

§. II.

De Sternutatoriis itaque, his præmissis, acturus, primo
statim loco & ordine *Ὀνοματολογίαν* considero, sed, quia pa-
rum temporis mihi concessum, brevissimè. *Sternutatio*, unde
Sternutatorium, quoad etymon. immediatè descendit à *Sternu-*
to, & hoc à *Sterno*. Dicitur igitur *Sternutatio* à *Sternendo*,
vel, quod, quidquid cerebrum, ipsiusque membranas gra-
vat, ipsisque molestè incumbit, motu illo foras prosteratur,
vel quod interdum à validiori sternutatione totum nervosum
& musculosum genus ita concutiatur, caputque sternutantium
tam valdè terram versus quatitur, & quasi protrudatur, ut
ferè in terram antrorsum straturum videatur, imò sæpè corpus
in violento illo motu terram versus planè flectatur. Ob hanc
ipsam concussionem aliquibus epilepsia quasi parva audit.
Quæ igitur motum talem sternutatorium excitant medica-
menta, vocantur sternutatoria, it. caput purgia, nasalia, Græ-
cis *π/αρμικὰ*, à *π/αίρω* sternuto, unde *π/αρωδὸν* sternutatio.
Germani dicunt, *Niesepulver* / *Schnupftaback* /
Hauptpulver.

§. III.

Possunt *definiri* prarmica: Quod sint *medicamenta*
evacuantia, capiti in specie dicata, quæ processuum mammilla-
rium in naribus tubulos, ac totius cerebri compagem ac redine
suâ stimulare, irritare, serum liquefacere, fundere, atq; vi qua-
dam elastica excutere valent.

§. IV.

Serum comes sanguinis indefessus postquam *ὄχημα τῆς*
τηγφῆς, secundum divinum Senem in partibus, & sic etiam in
capite, reliquit, tandem, ut aliquid superfluum atque super-
abundans è glandulis cerebri, quasi per cribrum quoddam
perpetuò, sed paulatim stillat, vid. prælaudat. *Wedel. in Amœ-*
nit.

mit. mater. medic. l. 2. f. 2. c. 15. p. 449. cumque ad os cribri-
forme pervenit, inibi per ejus fibrosa atque impacta fora-
mina, veluti per raram pannilanei texturam hoc seri deplu-
vium trasudat, & in statu naturali paulatinò effluxu, (con-
tinuum enim stillicidium molestum foret) pertingit ad nares,
vid. *Willf. Cereb. Anatom. c. 12. p. m. 58. & 60.* ibique in caver-
nulis narium in mucositatem quandam, inprimis ob aërem
appellentem abit, quæ vel strophilo, vel per compendium à
rusticis digitis pollice & indice dictis compressis emungi so-
let; quando verò hi humores in glandulis fluxilitatem suam
cum quadam glutinositate commutant, exquisiti sensus mem-
branam narium ad fortiter excernendum, verbo, ad sternutan-
dum, partim gravitate, partim acrimonia suâ invitant.

§. V.

Quandocunque ergò hujusmodi serosa atque pituitosa,
feu mucosa materia in promontorii capitis cavernis abundat,
neque per se satis evacuari apta est, sed vel in vasis lymphaticis,
vel etiam in glandulis ipsis glutinosius inhæret, ibi Ster-
nutatoria in adiutorium veniunt; imò omnem absolvunt
(coeteris tamen paribus) paginam, vid. *Gal. l. de instrum. odo-
rat. p. 388.*

§. VI.

De agendi verò modo dum jam solliciti sumus, prius
de vero *organo* sternutationis aliquid monere conducibile
videtur. Emunctorium hoc totius capitis sunt *nares*, quæ tam
affabrè & concinnè fabricatæ sunt à Summo Creatore, ut ra-
tione membranæ ossis cribriformis, à meninge duriore or-
tæ, in quâ etiam nervus olfactorius radicatur, (& quasi nil
aliud, nisi olfactoriorum nervorum merus coalitus est, unde
tam delicata est) non solum olfactus sint officina vid. præ-
laudat. *Wedel. in physiolog. reformat. p. m. 388. & Bohnius in
circulo. anatom. physiolog. progymnas. 25. pag. m. 391.* verum &
præterea tam exquisitissimo polleant sensu, ut facilè quocunq;
admotò intra nares inæqualiter agente & titillante, aut parum

saltem irritante stimulatō percipiatur, hincque per consensum,
 ratione continuitatis commoveantur non tantum meninges,
 verum etiam omnes ipsarum propagines, sive nervosum genus,
 quod unā cum musculis totius motus voluntarii organum est,
 & instigentur ad propellendum illud, quod irritat, legi de his
 possunt *Fallop. de medic. purg. simpl. c. 22. p. m. 97.* prælaudat.
Wedel. in Physiol. medic. p. m. 181. Galen. de sympt. caus. l. 2. p. 88.
 Et quia sternutatio est motus compositus ex inspiratione, & exspi-
 ratione nec fieri possit, nisi præcedat aëris adtractus per nares,
 & hinc expiratione terminetur, ideò videmus in sternutatione
 aërem longo quasi tractu attrahi, atque quādam cum pausa,
 seu morā retineri, inque unum quasi colligi, ut etiam hinc vis
 unita evadat fortior, postmodum verò cum validā, & totam
 nostri corporis machinam percellenti vehementiā, concussio-
 ne & motu simul ac semel exspirari, idque cum strepitu valido,
 interdum maximè sonoro, quia ipsi transitus est per angustum,
 vid. *Hipp. l. 1. aphoris. 51. p. m. 106.* hinc & merito sternutatio
 teste sæpe laudat. *Wedelio in physiolog. reformat. c. 13. p. m. 488.*
 motus naturalis in animale citatus dicitur. Hic observatu
 dignum occurrit, quod, cum sternutatio inspirando absolva-
 tur, ad hunc motum autem perficiendum operam suam con-
 tribuant muscoli pectoris, diaphragma, gula, fauces, pulmo-
 nes, muscoli abdominis, aliæque plures partes, ideò sternuta-
 toria in his jam dictis, & omnibus aliis, quæ in sternutatione,
 alias concutiuntur partibus motum contractorium & exploso-
 rium excitare possit, & quidem satis validum. An sternuta-
 toria ex ipso quoque cerebro, hujusque ventriculis aliquid simul
 educant? videntur aliqui dubitare; quia tamen observatio-
 nes à practicis hinc inde annotatæ, imò quotidianæ docent
 experientia, interdum pus, aliosque humores corruptos ac vi-
 tiosos, vermes quoque idque genus alia, quæ in naribus la-
 tuisse, nulla planè suspicio nec conjectura esse potuit, nec esse
 poterit, naturæ fortiori conatu, vel ope sternutatoriorum per
 nares prostrata & rejecta fuisse, vid. *Willis. in cerebri anatom.*

6. 12. p. m. 60. & Job. Schenckius in l. 1. de capir. obs. 1. p. m. 71. in de
naribus. l. 1. obs. 17. p. m. 187. in obs. 14. pagin. citat. atque hinc
sæpè symptomata pertinacissima & gravissima, si non planè
soluta, saltem mitigata fuisse, idè non ausim experientiis
protervè contradicere, licet sensus visus vias nondum inveni-
rit, ab hoc enim, ad illud negandum, non valet consequentia.

§. VII.

Cognito itaque objecto, non adè difficile erit modum
agendi sternuatoriorum ex dictis deducere. Galen. 8. de me-
dic. simp. fac. class. 5. p. 229. dicit: Sternutationem provocare
omnia, quæ sunt calidæ temperiei, & gustu acria; Consenti-
unt in hoc omnes medici, & ptarmica medicamenta acria vo-
cant, facultatem cerebri expultricem irritantia vid. Zacut.
Lusitan. tom. 2. p. m. 129. River. institut. l. 5. s. 1. part. 1. c. 15.
p. m. 172. Sennertus institut. l. 5. part. 1. s. 1. c. 18. p. m. 891. & c.
Quatenus enim calida sunt, poros aperiunt, meatus recludunt,
transsudationem promovent; quatenus simul acria, incidunt,
attenuant, dissolvunt humores crassiores, separant serum in ca-
pite hæsitans; sollicitant quoque irritant, stimulant membra-
nas, & totum nervosum genus, vimque elasticam explosivam
promovent.

§. VIII.

Abolvitur namque sternutatio ex mente aliorum & præ-
laudati Wedelii (1.) irritatione; (2.) fusione & liquatione;
(3.) excretionem, (4.) seri; vi elastica expansiva; hinc omnia,
quæ vim seri elasticam promovent, sternutatoria esse ait, vid.
Amanit. Mater. Medic. p. m. 449, & p. 451.

§. IX.

Jure merito ergò sternutatoria propriè sic dicta ad Me-
dicamenta tertio gradu calida referuntur, quippe quæ se sum-
volatili expanso manifeste; & satis quandoque validè nares af-
ficiunt atque stimulant.

§. X.

Quæ verò in secundo gradu calida laudantur ptar-
mica,

mica, illa magis improprie sic vocari arbitror, quoniam maxime eorum vim corrigunt atque refrenant, magisque roborando quam stimulando capiti conducunt.

§. XI.

Denudatis itaque qualitatibus sternutatoriorum, jam eorum materiam breviter proponere competit; Notum vero est regnum tripartitum totius materiae medicae apparatus larga manu suppeditare: hinc inter *Vegetabilia* praeter alios ab autoribus deprædicantur e. gr. Radices hellebori albi, aliquibus etiam nigri, quas egregie capiti conducere testatur *Helmontius p. m. 228. & p. 188.* hinc & proverbium enatum fuit: caput helleboro dignum, quoniam magni illud usus est in amentia, teste *Helmontio. it. zinziberis, pyrethri, ireos Florentinae, lil. convall. cyclaminis, ptarmicæ, audit etiam aliquibus pyrethrum sylvestre, vid. Frid. Hoffman. clav. in pharmac. Schræd. p. 527. & Domin. Chabre. stirp. sciagraphia p. 368. & in apend. pag. 633.* Inter Folia vero primum locum obtinent nicotianæ, quæ *Job. Neander in Tabacolog. p. 74. & Riverius in l. 1. prax. c. 1. p. m. 199.* sola arefacta commendat, & *Magnenus de Tabac. exercit. 7. p. m. 149. & 149.* potius folia tabaci nostratis, quam Indici laudat: porro huc etiam referuntur fol. betonicae, majoranae, salviae, quæ tamen magis ptarmicorum acrimoniam sua virtute cephalica corrigunt. Inter flores potissimi sunt lil. convall. ptarmicæ, de quibus vid. *Galen. de simpl. medic. facult. l. 8. p. 221.* item lavendulae rorismarini, origani. Inter fructus sunt e. gr. caryophylli; inter semina quoque quædam suum nomen inter ptarmica profitentur, & *Dioscoride* teste, Sinapi non infimi loci est, it. nigellæ, staphisagriae; Baccæ quoque hinc spectant v. gr. piper alb. cubeb. à *Macasio* & aliis laudantur. Gummata etiam huc referuntur v. gr. euphorbium, Peruvianum & Succinum quod succis bituminosis annumeratur.

§. XII.

In Regno *Animali* moschus & castoreum prostant: delicatioris texturæ nares sæpè etiam CC. urinæ &c. ad sternutandum sollicitantur.

§. XIII. Re-

¶ (9) ¶

§. XIII.

Regnum verò Minerale Θ lica commendat, imprimis verò Θ lum album maximè laudatur, hincque ptarmicorum apex sæpe laudato *Wedelio in Amœnit. mat. med. p. 451.* vocatur.

§. XIV.

Inter *Præparata* prostant varia, ex *siccis* quidem primo pulveres sternutatorii *Rolfinc. Zwelfer. River. Hollerii, Mynsicht. &c.* imprimis hîc etiam mentio facienda est Tabaci granulati variegatiq; colore; sic granulatum album prostat variis in locis, & quotidie venditur, quod cujusdam experientissimi in arte medicâ Viri judicio, nil, nisi Gypsum ambratum est. *Sylvius in meth. medend. l. 2. c. 19. p. m. 88.* Θ io quovismodo præcipitato atque solo, l. aliis ptarmicis mixto tantum non mira adjudicat, sed meliora & tutiora prostant: Θ ia quoque acriora & volatilia loco allato commendantur v.g. Θ Ale CC. Sic etiam & Θ Θ li commendatur à *Macasio*. Species diatabaci, diamajoranæ à *Mynsichto in armament. medic. Chym. f. s. p. m. 118. 119.* elegantissimi usus, omni encomio ab eo adornantur. Species diamb. diamosc. confortandi fine, respectu habito ad subjectum etiam laudantur. Ex præparatis spissis extract. hellebori etiam huc refertur. Ex *liquidis* verò Θ li & Δ is commendatur à *Riverio*; Θ \ast ci efficacissimus etiam solo odoratu laudatur à prælaudat *Wedelio*. Succici & decocta prædictorum simplicium his adjungi possent; verum cum aquositate spiculæ Θ inæ magis infringantur & discontinuentur, potius ad errhina spectant. Θ ea etiam numerum liquidorum adaugent, v.g. majoranæ, rutæ, rosarum, cinamomi; sed hæc ipsa etiam potius confortandi fine ad guttam unam vel alteram adhibentur, quàm sternutandi. vid. nostr. *Wedel. in Amœnit. mat. medic. p. m. 455.*

§. XV.

Absoluta sic materia sternutatoriorum, jam *Magistralia* quædam apponere possemus, quia tamen hæc facile confici

B

que-

queunt, & varia passim prostant formulæ, non diu his immorabimur, sed saltim aliqua dixisse sat erit. v.g.

R. rad. helleb. alb. pyreth. āā. ʒʒ. fol. nicot. exsiccat. beton. majoran. āā. ʒj. flor. lil. convall. ʒij. ʘ majoran. gt. ij. l. iij.

M. F. l. a. pulvis. S. **Haupt = stärckendes Niesepulver.**

R. spec. diamajoran. dianicot. Mynf. āā. ʒj.

M. S. ut supra.

R. Flor. lil. convall. lavend. anth. organ. āā. ʒj. Oli alb. ʒʒ. sem. *staphisagriae*. anis. āā. ʒj. ʘ rosar. cinamom. āā. gt. ij. ambr. gr. IV.

M. F. l. a. pulvis S. ut supra.

R. Flor. lil. convall. majoran. lavend. rosmarin. ā. ʒʒ. rad. helleb. alb. ʒj.

M. F. l. a. pulvis S. &c.

Ex dictis elucescit, dari *Differentias* inter sternutatoria, hinc *Julius Cas. Claudinus de ingressu ad infirmos l. 2. c. 26. p. 97.* Cum eo alii practici dividere solent sternutatoria in *mitia*, e.g. ex majorana, hedera, ac semine lapathi acuti; *mediocria*, seu fortiora e. g. pyrethrum, piper, sinapi, caryophylli; & *fortia* e.g. ex helleboro utroque, staphisagria, colocyntide, c. granis duobus moschi. Dividi quoque possunt in *sicca* ut sunt e.g. pulveres ptarmici, seu sternutatorii; & *humida* v.g. succus betæ, majoranæ, referre huc liceat vapores acres ab allio, capis, sinapi, raphano naribus adhibitis.

CA.

CAPVT II.

De

Uſu & abuſu Sternutatoriorum.

§. I.

Commune & ferè omnibus notum porisma eſt: partes extremas & aliàs excretioni dicatas, facilius aliis affici: teſtatur etiam de veritate ejus quotidiana experientia; Natura enim ſegregat & procul à vitalitatis foco ablegat quicquid inutile atque indignum vitalitate eſt, ad remotiora. Patet hoc in capite, parte corporis noſtri ordine quidem atque loco extima, dignitate verò atque excellentia facilè omnium prima, cui appoſitæ ſunt nares, quarum meatus excretorium quoddam & emunctorium ſunt ſeri ſuperflui ſegregati in capite. Natura enim ad illas, tanquam partem excretioni capitis ſacram ablegat & ſeroſas atque pituitoſas totius cerebri quiſquillas, quas vel in ipſo vapor advectus ex inferioribus ventribus, & hinc condensatus ſuggeſſit, i. m. vaſa lymphatica & ſalivalia ſuperfluè paulatim adduxere. Neque enim nos urget ulla neceſſitas, cerebrum ab omni ſeroſâ colluvie immune ſtatuerè, nec de excerniculo hinc capitis amplius dubitare, cum avtopſia & ſana ratio nos certiores reddant. vid. *Willis. in cereb. anat. c. 13. p. m. 60.*

§. II.

Quandocunq̄ue ergo (ut ex ſuperioribus hoc repetamus) lymphæ hujusmodi glutinoſa, ſaſa, de ſtatu ſuo dehincens in capite abundat, & expultrix facultas vel debilior, vel quaſi ſopita eſt, tum ſternutatoria partim materiam peccantem craſſiorem & mucofiorem incidunt, attenuant, fluxilem reddunt, ſerique vim elatiſtam promovent, partim ad excutiendum tunc peregrinum hoſpitem, expultricem facultatem excitant: proinde

B 2

&

& hoc loco illud Hippocratis 2. aphorism. 22. dictum de evacuationibus valet, quando dicit: Quicumque morbi ex repletionibus fiunt, evacuatio sanat, & quicumque ex evacuatione repletio & aliorum contrarietas.

§. III.

Specialem sternutatoriorum usum quod concernit, attendendum hic merito est (1) quod sternutatoria serum in capite superfluum incidant, evacuent, & protrudi faciant. (2.) quod totum corpus concutiendo, tam musculos, quam omnium vasorum genera conquatiant, hinc motum spirituum & sanguinis promoveant, & cavitates ac meatus comprimendo in iis contenta propellant, exprimant, imò explodant. Ut verò, quam fieri potest, breviter, in quibus morbis conveniant nec ne, una cum suis cautelis, ad abusum præcavendum, tradamus, jure merito omnium primo *Soporosis* in effectibus ea commendamus, quippe cum membranas narium, sensiles nimis titillando & vellicando, sopitum Archeum egregiè excitent, munerisque sui memorem reddant; hinc in comate, lethargo, caro, catalepsi seu catoche cum successu usurpata legimus sternutatoria, etiam fortiora, præmissis tamen purgantibus, vid. *Ettmüller* c. 7. p. m. 427. *River*. l. 1. *prax.* c. 2. p. 203. sed non diu continuanda svadet, ne fortè caput repleant, humoresque magis fundant, & hinc graviolem morbum inducant. vid. plura apud *Gal.* l. de *instrum.* odorat. p. 388. & *Joel.* in *prax.* tom. 2. l. 1. f. 2. p. m. 73. *Sennert.* l. 1. *prax.* part. 2. c. 2. p. m. 257. *Willis.* in *tractat.* de *anim. brut.* in *patbol.* c. 3. p. m. 184. *Joh. Neander* in *tabacolog.* p. m. 89. pulverem tabaci in hoc casu magni facit, sed non sæpius reiterandum svadet, cum caput facile inde repleatur, viresque prosternantur.

§. IV.

In *Apoplexia* etiã commendantur sternutatoria excitantia & excutientia à *Joel.* in *tom.* 1. l. 1. f. 3. p. 96. sed tamen purgata prius alvo. it. ab *Haremanno* in *prax.* c. 11. p. m. 72. *Sylvio* *prax.* l. 2. c. 21. p. m. 325. *Ettmüll.* c. 10. p. 450. qui dicit, si post horæ quadran-

quadrantem non redeat ad se ager, sternutatoria inflanda esse
it. part. 2. in comment. in Schræd. & Morell. pag. 427. Horstius
quoq; Sen. in tom. 2. l. 2. obs. 13. p. m. 72. rectius post universalia
& revellentia, quàm in principio sternutatoria approbat. vid.
& Sennert. l. 1. part. 2. c. 33. p. m. 669. 670. Paulus Sorbait. in
medicin. pract. part. 1. c. 3. p. m. 214. Glum. alb. in ∇ a. majo-
ran. solut. egregie commendat.

§. V.

Paralyfin quoque aggrediuntur sternutatoria, prius vero
 corpore purgato, vid. *River. l. 1. prax. c. 5. p. m. 209. excutiunt*
 enim quandoque peregrinum miasma nervos obstruens, atque
 hinc *tuum* liberio rem motum promovent. vid. *Sylvius in*
Prax. l. 2. c. 22. p. m. 331. & Sennert. l. 1. Prax. part. 2. c. 27. pag. m.
 Cautetamen etiam sunt usurpanda, ne forsitan fortiores hi mo-
 tus agrum in deterius præcipitent.

§. VI.

In *vertigine* laudantur etiam sternutatoria post evacua-
 tiones universales à *River. l. 1. Prax. c. 9. pag. 219. verùm cum*
 in vertigine *tuum* inordinatus motus adsit, majorque tur-
 batio metuenda, potius ab illis, inprimis fortioribus abstinend-
 dum erit, consentit *Etmüll. part. 1. c. 8. p. 430. qui etiam part.*
2. p. 427. dicit, in senibus partim præcavere, partim curate
 vertiginem & apoplexiam, præmissis præmittendis. vid. sæpè
 laudatus *Vvedel. in Amœnit. mater. med. p. m. 456. & in med-*
cam. facult. p. m. 211.

§. VII.

Epilepticis insultibus quoque ptarmica subvenire à qui-
 busdam practicis dicitur, hinc *Joel. tom. 2. l. 1. s. 3. p. m. 85. in*
 ipso *Paroxysmo* pulverem ex *helleb. alb. fol. majoran. castor. &*
Euphorb. inflare jubet. vid. Villif. tract. de morb. convuls. c. 3. p. m.
32. & Hartman. in prax. c. 10. p. m. 63. Etmüller part. 2. in com-
ment. in Schræd. & Morell. p. m. 427. Sennert. quoque in paro-
xyfimo in adultis fortiora adhibere suadet, l. 1. part. 2. c. 31. p. m.
 597. Verùm cum ptarmica non benè conveniant in illo casu,

ubi vis feri elastica peccat, magis namque illam promovent, & adaugent, hinc & illis cautè mercandum erit, teste nostro *Wedel. in lib. de medic. facult. p. 210.* & Ejusdem *Amœnit. mater. medic. p. 457.* quoniam & epilepsiam ciere & propellere possunt, quod primum exemplo duorum puerorum sternutationibus certantium, ibi probat; ubi unus illorum epilepsia, alter vero vertigine corripiebatur, propellere vero possunt epilepsiam, quia caput levant. Potius igitur confortantia conveniunt, quàm sternutatoria: Commendantur tamen in morbis *simulatis* cum defectu animi à *Paulo Zacchia in Quest. medic. legal. tom. 1. l. 3. tit. 3. quest. 4. p. 279.* & in specie in epilepsia simulata à virgine quadam, quem calum autor citatus è *Sanctorello* recenset, subjungitque impossibile esse eorum vi simulantem non excitari, & ad sensum volentem nolentem non redire.

§. VIII.

Syncope quoque sternutatoriis eget, quippe quibus animalibus motis, etiam vitales commoventur; vid. *Sorbait in medic. pract. tract. 1. c. 47. p. m. 339.* hinc & *signum mortis* dicitur, ubi non operantur; id enim extinctas, & consopitas omnes vires denotat, vid. *Paul. Zacchias in question. medic. legal. l. 4. tit. 1. quest. 11. p. m. 374.* prælaudatus *Wedel. de facultat. medic. p. 210.*

§. IX.

Catarrhi in genere sternutatoriorum tam præservativè quàm curativè indigent; vid. *Ettmull. part. 1. p. m. 400.* commendatur hinc in specie in principio coryzæ, seu gravedinis ab *Helmontio p. 228. it. p. 188. belleb. nigr.* cum sacchari anatica proportione vesperi assumendus, quod tamen teste laudato *Wedel. de facult. medica.* Potius in statu & declinatione competit. Humores enim adhuc crudi non evacuandi sunt. Sic approbantur quoque in catarrho proprie sic dicto, qui in pulmonibus & ventriculo decumbit, teste *Sennert.* hinc & *Galen. 2. de sympt. caus. s. 56.* in tali casu maximè sternutatoria comprobatur.

probat. Adhibentur vero sternutatoria in catarrhis hæc cum cautelâ, ut, si forsan à capite ad asperam arteriam & pulmones fiat affluxus, evacuationibus universalibus præmissis sternutatoria tutius applicare concessum sit; si verò ad nares & oculos fiat exundantia, tunc potius masticatoria præ illis indicantur. Pertinent ad catarrhos quoque odontalgia & olfactus abolitus, ab hujusmodi causa sæpè fientes, ubi sternutatoria quoque conveniunt.

§. X.

Singultum sedant sternutatoria, teste ipso Hippocrate 6. Aphorif. 13. partim ob consensum capitis cum ventriculo, partim etiam ob flatus in suprema parte ventriculi incarcerationos, & sic discussos. vid. Galen. l. 2. de sympt. caus. c. 4. p. 88.

§. XI.

In oculorum affectibus à Bartholino & Stenone, ut & Paul. Sorbatic comprobantur; verùm cum naribus sint proximi, & hinc facile concussio major in illis contingat, simulque lachrymales glandulæ stimulatae lachrymas profundant largius; ut taceamus multa ab Hildano in observat. & à sæpè laudato Wedel. in Amœnit. mater. medic. p. 458. in contrarium allata esse, potius omittenda erunt: hinc Ettmullerus in comment. in Schræd. & Morell. p. m. 427. egregiè monet, si sternutatoria hujusmodi in casu prodesse debeant, malum sit in principio, oculi robusti, & æger junior. vid. & Fallop. in 2. tract. de vulner. pecul. c. 4. p. m. 242.

§. XII.

Per accidens quoque partum promovent, & teste nostro Wedelio in facult. medic. p. 212: vomitoriis ferè palmam reddunt dubiam, vid. Hipp. de morb. mulier. I. parag. 355. p. 481. in situ naturali foetus sternutatoria svadent, nasumque & os comprimere jubent, ut eò efficacius sternutamentum fiat; commotis & constrictis enim sic diaphragmate & musculis abdominis, fortiter etiam uterus comprimitur, & hinc partus facilitatur. vid. Ettmull. p. 1. p. m. 393. River. in Prax. cap. 18. p. m. 481.

§. XIII.

In *suffocatione uteri* ad excitandas sensu & motu quasi privatas, egregiè conducunt, teste *Hipp. de morb. mul. 2. s. 3. parag. 263.* sternutatoria, sedentibusque applicari debent, vid. *Ettmüller. part. 1. p. m. 575. Riverius p. 455.*

Capitis dolor vel à vaporibus crassis, vel à serosâ colluvie causatus, sternutatoria etiam in usum trahit. vid. *Hipp. de affect. s. 1. parag. 20.*

Applicantur verò sternutatoria *tempore electionis* magis prius corpore purgato; evacuationes enim universales particularibus sæpe sunt anteponendæ & matutinis horis inflantur ad pisi magnitudinem, vel attrahuntur, positu supino capitis, vel etiam sedentibus ægris. Tempus verò *necessitatis* variat etiam illorum usum; hinc urgente malo promiscuè usurpari possunt, hoc saltem observato, ut nec luxuriemus in superfluis, nec deficiamus in necessariis.

Permittunt verò sternutatoria robur & vires patientis, quæ non tam à presenti statu, quàm, antequam correptus fuerit æger morbo, desumendi; permittunt quoque sternutatoriorum usum robur & sanitas partium concurrentium, hinc non conveniunt in illis, ubi nares facilè stillant, neque ubi ulcere laborant; parti enim afflictæ non addenda est afflictio: nec in sputo cruento, neque phthisi, neque costis fractis, herniis &c. partes enim hæ omnes in sternutatione commoventur fortissimè, hincque facile aliqua noxa in illas redundare potest. Limitant quoque præternaturalium delicatus sensus seu *ευαισθησία*, cujus prælaud. *Wiedel. in Patholog. p. m. 582.* meminit, ubi vir quidam ab aloë in os sumptâ, statim sternutavit; & quoque loco alio meminit cujusdam viri, qui rosarum tempore non potuit in publicum prodire, ob nasi delicatissimum sensum, quin statim infinitas sternutationes subibat. vid.

vid. Kerckringius in obs. anatom. 51. Potissimum itaque in his necessarium erit vel planè illis abstinere, vel leniora propinare; aut si necessitas fortiora requirat, non adeò subtiliter pulverisata administrare; pro gradu quippe pulverisationis etiam variat effectus. In sicciore bilioso, & melancholico temperamento exulet quoque eorum usus, quoniam ibi humores magis augendi & conservandi, quàm imminuendi & evacuandi sunt.

§. XVII.

Ut verò & paucissimis hodiernum ptarmicorum abusum tangamus, nil hodie est frequentius, quàm continuè nares pulveribus hujusmodi vexare, hinc & in deauratis pyxidibus plurium circumgeruntur manu sternutatoria, dosesque pulverum non amplius carpo duorum digitorum, verùm integris oculis in die naribus propinantur. Quid verò tot vicibus frequentatus usus post se trahat, ridiculaque Itatorum & Hispanorum imitatio deplorandi relinquat, multorum infaustra demonstrant exempla: Namque non modò humidum illud ad olfactus tonum servandum constitutum depauperant, vid. Nicol. Pechlinus l. 3. obs. Medic. Physiolog. 10. p. 412. ut postmodum neque odoris neque tactus reliquiae in naso remaneant, verùm & tantoperè humores illuc attrahuntur, ut facile etiam in oculos ipsos postmodum ruant, & vel omnimodam cœcitatem, vel tamen satis notabilem visus imbecillitatem inducant; Quemadmodum hoc satis certò constat ex relatione eorundem, qui Italiae fines visitarunt, contestantur enim certò certius, se monachos juniores vidisse, qui à nimio usu tabaci sternutatorii, sole meridiano clarè splendente, nil videre, nisi cum perspicillo supra nasum posito potuerint, ut etiam hoc Etmüller. part. 2. p. 427. de Italis testatur, prætereà experientia teste etiam aliquando nasus ab eorum frequentato usu in quodam viro in tam spectabilem molem increvit, ut postmodum de remediis cogitandum fuerit.

C

§. XVIII

¶ (18) ¶

§. XVIII.

Conveniunt ergò sternutatoria præservandi fine in humidioribus & serosioribus, sed potissimum mitiora cephalica, confortantia horis matutinis assumenda, neque unquam de die reiteranda, nisi vel nares obstructæ sint, vel alia necessitas id urgeat; hoc enim modo capiti maximè conducunt, & conservant illius temperiem. Verbo, valet etiam hîc, illa in omnibus aliis rebus quoq; observanda Regula:

Medio tutissimus ibis.

Soli Deo sit laus honor & gloria
in æternum.

Hel-

Hellebori vires retulit quas Græcia
mendax,

Acidè Anticyros nobilitavit a-
gros;

Quemque loco Hellebori jactat nunc
Itala tellus

Pulverem, & ejusdem jactat Iberus o-
pes:

Horum Tu monstras usum, reprehendis
abusum,

Quoque modo capiti concilientur,
agis.

Hæc *Tua* continui prostant monumenta
laboris,

Queis patrio felix excipere sinu.

Non opus Anticyras habet ut mittatur in
oras,

Non eget Helleboro, qui *Tua* scripta
legit.

*Ita promeritis honoribus Clariss. Docto-
randi ex animo gratulabundus
adplaudit*

PRÆSES

Sensus ubique vigil residet, sed naris
acutus,

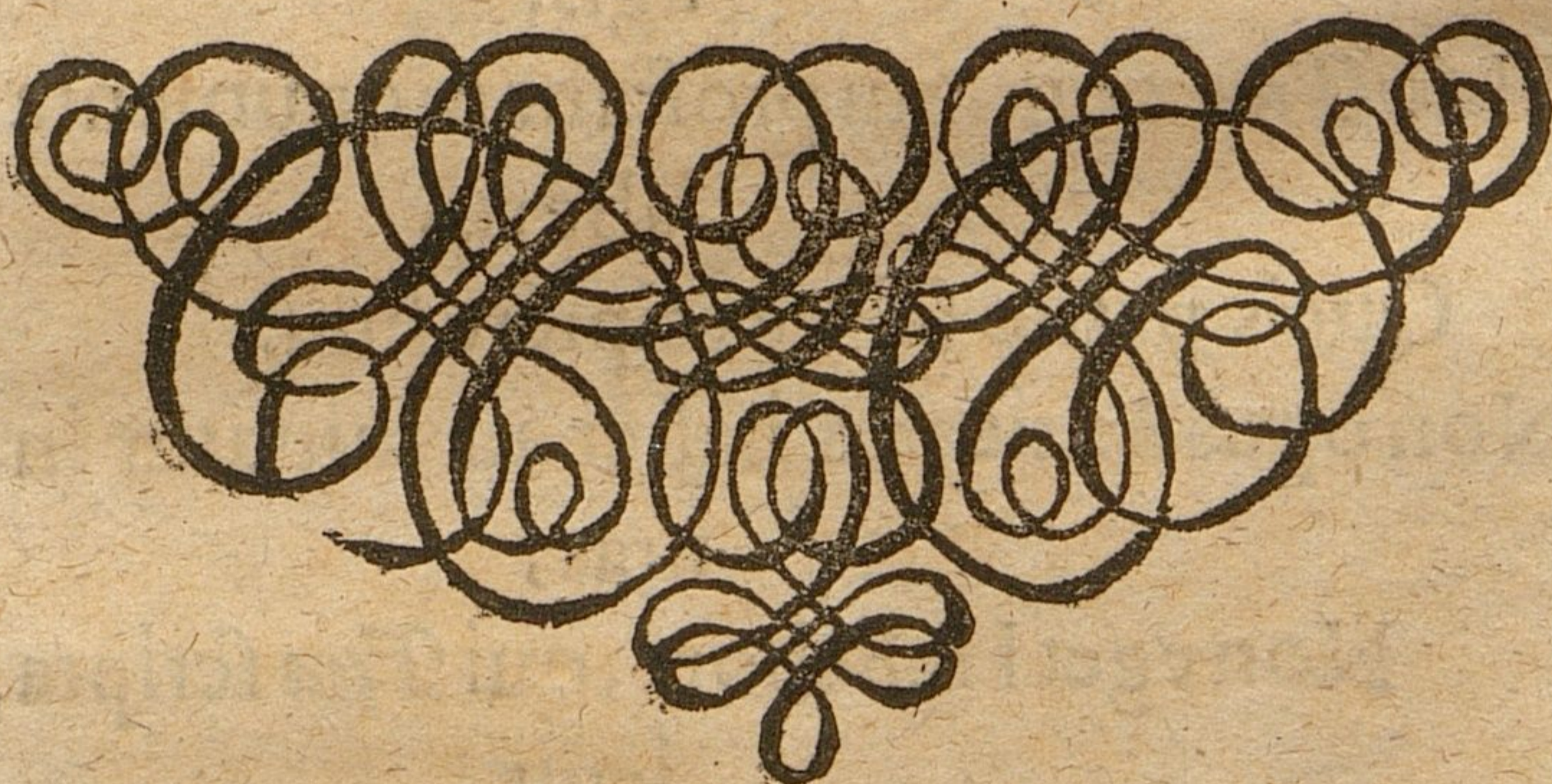
Si quid contra aliis acre molestet e-
um.

Sensum explosivum hunc dum docto digeris
ore,

Ille Tibi medica foenerat arte decus.

Honoribus meritissimis Cl. Doctorandi
sincero effectū gratulor

Georg. VVolfgangus VVedelius.

01 A 6559

ULB Halle

3

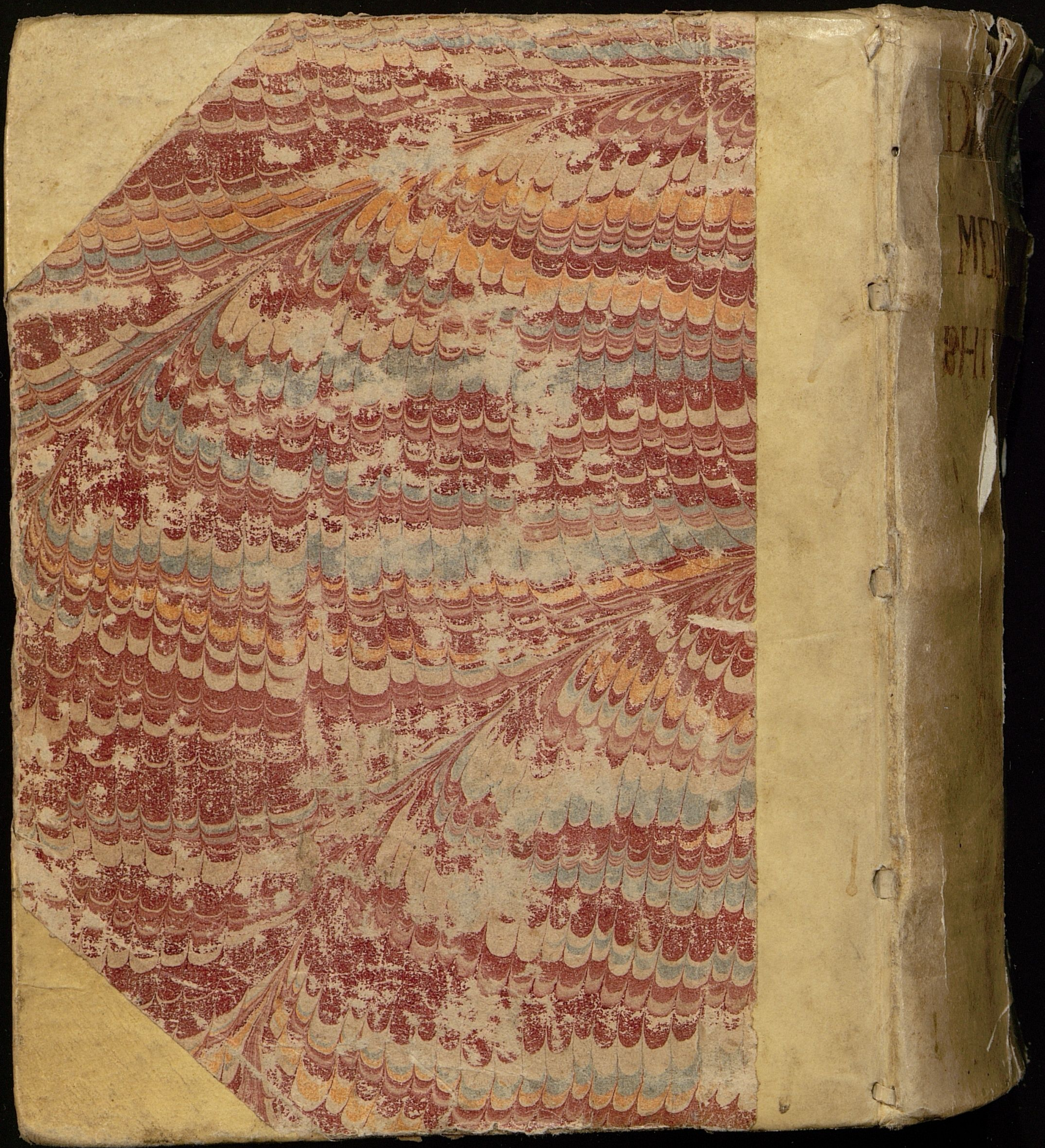
002 936 151

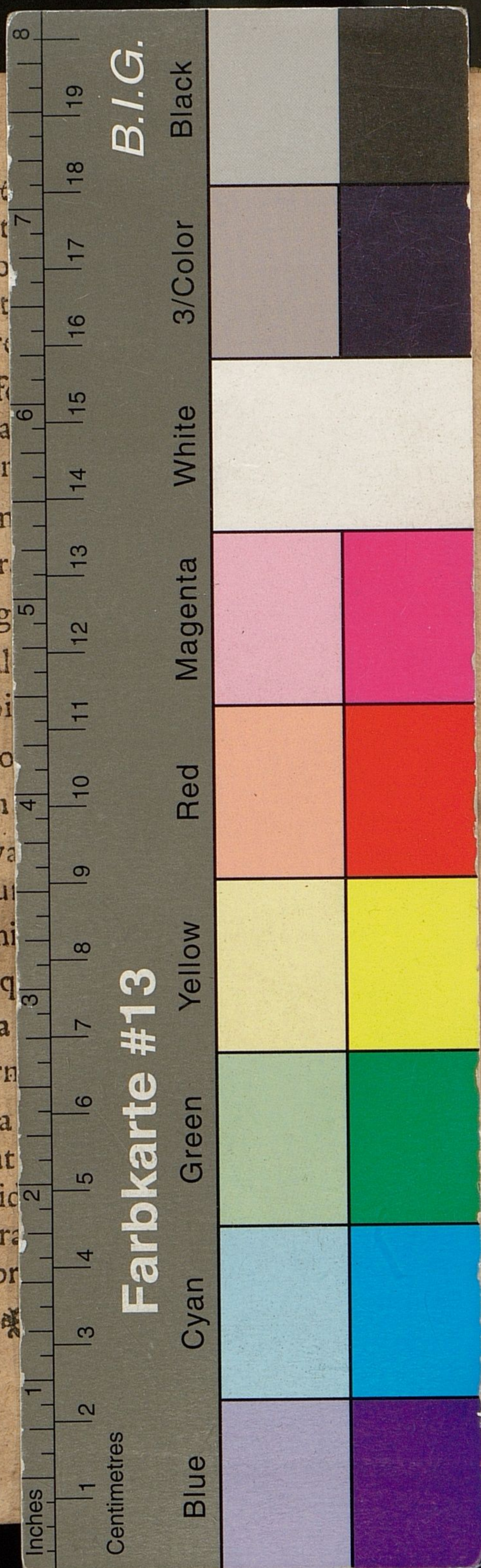

Sb.

Vb 17

J. N. J.
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
NATVRA ET VSV
STERNVTATORIORVM,

Quam
Jussu & Autoritate
Illustris ac Gratosissimæ Facultatis Medicæ
in Alma Salana,

PRÆSIDE
RVDOLFO WILHELMO
CRAVSIO,

Heredit. in Mellingen / Phil. & Med. Doct. Pract. & Chim. P.P.
longè celeberrimo, facultatis medicæ Seniore gravissimo,
S. R. I. A. N. C. Collega primario,

Dn. Patrono, Præceptore ac Promotore suo perpetuo colendo,

PRO LICENTIA

Summos in Arte Medica honores, insignia & privilegia
DOCTORALIA, more majorum, legitimè consequendi,
Publico Puliatorum examini subicit

GOTTLIEB ALBRECHT,

Vratisl. Sil.

Ad d. Julii A. M. DC. XCV.

in Auditorio Majori,
Horis ante & pomeridianis consuetis.

—
IENÆ, Literis MVLLERIANIS.